TOKOVI

Kristi Braun

MOJE LEVO STOPALO

Slovo "A"

Rođen sam u bolnici Rotunda 5. juna 1932. Devetoro dece bilo je rođeno pre, a dvanaestoro posle mene, te, prema tome, pripadam srednjoj grupi. Od ukupno dvadeset dvoje, sedamnestoro je preživelo, četvoro ih je umrlo u ranom detinjstvu, ostavljajući još trinaestoro da brane porodičnu tvrđavu.

Porođaj je bio težak, rekli su mi. Oboje, i majka i sin, samo što nisu umrli. Čitava armija rođaka prestajala je u redu ispred bolnice do ranih jutarnjih časova iščekujući vesti i mahnito se moleći da budu dobre.

Po mom rođenju majku su poslali na nekoliko nedelja da se oporavi, a mene su, dok je ona bila odsutna, zadržali u bolnici. Ostao sam tamo izvesno vreme, bez imena, jer nisam kršten sve dok majka nije bila u stanju da me odnese u crkvu.

Majka je bila ta koja je prva uvidela da sa mnom nešto nije u redu. U to vreme mi je bilo oko četiri meseca. Primetila je, kad god je htela da me nahrani, da moja glava ima naviku da pada unazad. Pokušavala je ovo da koriguje tako što je postavljala šaku na zadnji deo moga vrata ne bi li ostala uspravna, no čim bi povukla ruku, glava bi ponovo pala. Bio je to prvi znak upozorenja. Potom je, kako sam rastao, postala svesna drugih nedostataka. Videla je da su mi ruke gotovo stalno ukočene i da mi se savijaju iza leđa; usta nisu mogla da uhvate cuclu na flašici jer bi mi se, čak i u tim najranijim danima, vilice stegle toliko čvrsto da nije bila u stanju da ih otvori, ili bi se spustile i pale povlačeći cela usta na jednu stranu. U šestom mesecu nisam mogao da sedim bez planine jastuka oko sebe; u dvanaestom, bilo je isto.

Veoma zabrinuta zbog ovoga, majka je rekla ocu za svoje strepnje i oni se, bez ikakvog daljeg odlaganja, odlučiše da zatraže lekarski savet. Imao sam malo više od godinu dana kada su počeli da me vode u bolnice i na klinike, ubeđeni da sa mnom nesumnjivo nešto nije u redu, nešto što nisu mogli da razumeju ili imenuju, ali što je bilo veoma stvarno i uznemirujuće.

Gotovo svaki lekar koji me je primio i pregledao, okarakterisao me je kao zanimljiv, ali i beznadežan slučaj. Mnogi su, vrlo uviđavno, kazali majci da sam mentalno retardiran, a da ću takav i ostati. Bio je to težak udarac za mladu majku koja je već odgajala petoro zdrave dece. Lekari su bili toliko uvereni u to što govore da je majčina vera u mene delovala gotovo kao drskost. Uveravali su je da se za mene ništa ne može učiniti.

Odbila je da prihvati ovu istinu, neizbežnu istinu – kako se tada činilo – da ne postoji mogućnost za moje izlečenje, spas, čak ni za nadu. Nije mogla i nije htela da poveruje da sam imbecil, kako su joj lekari rekli. Nije imala ništa na svetu da je vodi, ni mrvicu dokaza koja bi podržala njeno uverenje da, premda je moje telo bilo ubogaljeno, um nije. Uprkos svemu što su joj lekari i specijalisti kazali, neće se složiti. Ne verujem da je znala zašto, jednostavno je znala, bez i najmanje senke sumnje.

Osetivši da lekari ni na koji način ne mogu da pomognu, sem toga što su joj govorili da ne polaže veru u mene ili, drugim rečima, da zaboravi da sam ljudsko stvorenje, već da na mene pre gleda tek kao na nešto što treba da se hrani i kupa i potom ponovo ostavlja, majka je odlučila onde i tada da uzme stvari u svoje ruke. Bio sam *njeno* dete, pa prema tome i deo porodice. Bez obzira na to koliko bih slab i nesposoban mogao da budem kad odrastem, čvrsto je odlučila da se prema meni ophodi kao prema ostalima, a ne kao prema "bolesniku" u zadnjoj sobi o kome se nikad ne priča u prisustvu posetilaca.

Ovo je bila značajna odluka bar što se tiče mog budućeg života. Značilo je to da ću uvek uz sebe imati majku da mi pomogne da izborim sve bitke koje će doći i da me podstakne novom snagom kada budem bezmalo pobeđen. Ali nije joj bilo lako jer su se sada rođaci i prijatelji drukčije opredelili. Tvrdili su da se prema meni treba odnositi nežno i sa sažaljenjem, ali ne i ozbiljno. To bi bilo pogrešno. "Za tvoje dobro", rekli su joj "ne gledaj ovog dečaka kao na ostale; to bi ti konačno samo slomilo srce." Srećom po mene, majka i otac su se udružili protiv svih njih. Ali majka se nije zadovoljila samo da kaže da nisam idiot, latila se to i da dokaže, ne iz snažnog osećaja dužnosti, već iz ljubavi. Zato je i imala toliko uspeha.

U ovo vreme, trebalo je da se stara o petoro druge dece, pored "problematičnog", mada to još uvek, ni u kom smislu, nije bila puna kuća. Tu su bili moja braća Džim, Toni i Pedi i moje dve sestre Lili i Mona, svi vrlo mali, tek godina ili nešto više između svakog, te su zaista bili baš kao stepenici na nekom stepeništu.

Četiri godine su se otkotrljale i sada sam imao pet, a još uvek sam bio bespomoćan poput novorođenčeta. Dok je moj otac bio napolju, na gradilištu, i zarađivao nam hleb i puter, majka je polako i strpljivo rušila zid, ciglu po ciglu, koji se, činilo se, uvukao između mene i ostale dece, polako, strpljivo prodirući iza debele zavese koja je zaklanjala moju svest,

odvajajući je od njihove. Bio je to težak posao koji slama srce, jer često je sve što je za uzvrat od mene dobijala bio samo neodređen osmeh, ili možda slabašno grgljanje. Nisam mogao da govorim, čak ni da mumlam, niti sam mogao sam da sedim, da koračam samostalno. Ali nisam bio trom i nepokretan. Činilo se, u stvari, da se grčim u pokretima, divljim, grubim pokretima zmije, koji me nikada, osim u snu, nisu napuštali. Prsti na rukama su mi se stalno krivili, kočili, ruke su mi se izvijale unazad i često bi se iznenada pružale na ovu ili na onu stanu, a glava bi mi pala i obesila se sa strane. Bio sam neobično, iskrivljeno malo stvorenje.

Majka mi reče kako je jednoga dana sedela sa mnom u sobi na spratu i pokazivala mi slike iz velike knjige priča koju sam prethodnog Božića dobio od Deda Mraza i kazivala mi nazive različitih životinja i cveća, pokušavajući, bez uspeha, da me navede da ih ponovim. Satima je tako pričala i smejala se sa mnom. Onda se na kraju nagnula ka meni i nežno mi na uho rekla:

"Da li ti se dopalo ovo, Kris? Jesu li ti se dopali medvedi i majmuni i sve ovo divno cveće? Klimni glavom ako jesu kao dobar dečko."

Ali ja nisam mogao da dam nikakav znak da sam je razumeo. Privila je svoj obraz uz moj, s nadom. Odjednom, nehotice, moja se neobična šaka pomakla i uhvatila jednu od tamnih lokni koje su joj, u malom grozdu, padale po vratu. Nežno je oslobodila stisnute prste mada je nekoliko tamnih pramenova ipak ostalo uklješteno među njima.

Nakon toga se okrenula od mog radoznalog piljenja i plačući napustila sobu. Vrata su se za njom zatvorila. Sve se to činilo beznadežnim. Delovalo je kao opravdanje za stav mojih rođaka da sam idiot i da mi se ne može pomoći.

Sada su govorili o nekakvoj ustanovi.

"Nikad", rekla je moja majka gotovo divlje kad su joj to predložili."Znam da moj dečak nije idiot. To što je uništeno jeste njegovo telo, a ne njegov razum. Sigurna sam u to."

Sigurna? Štaviše, u sebi se molila Bogu da joj da neki dokaz za njenu veru. Znala je: jedno je bilo verovati, a nešto sasvim drugo to i dokazati.

Bilo mi je sada pet godina, a još uvek nisam pokazao pravi znak inteligencije Očigledno interesovanje nisam pokazao ni za šta, osim za svoje prste na nogama – posebno na levoj. Premda su mi fiziološke navike bile redovne, nisam mogao da budem sebi od pomoći, ali u tom se pogledu otac starao o meni. Obično sam sve vreme ležao na leđima u kuhinji, ili za svetlih toplih dana napolju, u bašti, mali zavežljaj iskrivljenih mišića i uvrnutih nerava okružen porodicom koja me je volela i nadala se i koja me je smatrala delom svoje topline i čovečnosti. Bio sam usamljen, zarobljen u svom svetu, nesposoban da komuniciram sa drugima, odsečen, odvojen od njih kao da je stakleni zid stajao između mog i njihovog postojanja

i povlačio me izvan sfere njihovog života i aktivnosti. Čeznuo sam da trčkaram i igram se sa ostalima, ali nisam bio sposoban da se oslobodim ropstva.

Onda, iznenada, to se dogodilo! U jednom trenutku – sve se izmenilo. Moj budući život oblikovao se u nešto određeno. Majčina vera u mene je nagrađena, a njen potajni strah pretvorio se u otvorenu pobedu.

Desilo se to tako brzo, tako jednostavno posle svih tih godina iščekivanja i neizvesnosti, da mogu čitav taj prizor da vidim i osetim kao da se odigrao prošle nedelje. Bilo je hladno, sivo decembarsko popodne. Napolju su se ulice caklile od snega, bele pahulje gomilale su se i udarale o prozorska okna i visile na granama drveća poput otopljenog srebra. Vetar je zlokobno zavijao šibajući uskovitlane gomilice snega koje su se dizale i padale pri svakom novom njegovom naletu. I povrh svega, tmurno mračno nebo protezalo se kao tamni baldahin, golemi beskraj sivila.

Unutra se cela porodica okupila oko velike kuhinjske vatre koja je toplim plamenom osvetljavala malu prostoriju i pravila džinovske senke na zidovima i plafonu.

U jednom uglu su, skupljeni jedno pored drugog, sedeli Mona i Pedi sa nekoliko pocepanih bukvara ispred sebe. Ispisivali su sitne brojke na jednoj staroj jeftinoj tabli sjajnim parčetom žute krede. Bio sam blizu njih, poduprt o zid s nekoliko jastuka, i gledao.

Kreda je bilo to što me je toliko privuklo. Bio je to dug, tanak štapić jarko žute boje. Nikada nisam video ništa slično, a izgledalo je tako dobro na crnoj površini table da sam bio očaran njime kao da je od zlata.

Odjednom sam očajnički poželeo da radim ono što je moja sestra radila. Tada – ne razmišljajući i zapravo ne znajući šta činim, primakao sam se i uzeo štapić krede iz sestrine ruke – *svojim levim stopalom*.

Ne znam zašto sam upotrebio levo stopalo da bih ovo učinio. To je zagonetka za mnoge koliko i za mene jer, mada sam u najranijem detinjstvu pokazivao živo interesovanje za svoje prste na nogama, nikada ranije ni na koji način nisam pokušao da koristim nijedno od svojih stopala. Mogla su da budu isto toliko beskorisna koliko i šake. Toga dana, međutim, moje se levo stopalo, očigledno svojevoljno, pružilo i veoma grubo uzelo kredu iz sestrine ruke.

Držao sam je čvrsto između prstiju, i, reagujući impulsivno, počeo divlje da škrabam po tabli. Sledećeg trenutka se zaustavih, pomalo zbunjen, iznenađen, gledajući dole u štapić žute krede među prstima. Nisam znao šta s tim dalje da radim, jedva da sam znao kako je on tu došao. Tada sam podigao pogled i postao svestan da su svi prestali da pričaju i da nemo zure u mene. Niko se nije pomakao. Mona, sa njenim crnim kovrdžama koje su uokvirivale malo bucmasto lice, piljila je u mene svojim ogromnim očima otvorenih usta. Nasuprot otvorenom ognjištu, s licem koje je

bilo osvetljeno plamenom, sedeo je moj otac, nagnut napred, ruku spuštenih na kolena, napetih ramena. Osetio sam kako mi znoj izbija na čelo.

Moja majka je ušla iz radnog dela s loncem iz koga se pušilo u ruci. Zaustavila se na pola puta između stola i vatre osećajući napetost u prostoriji. Pratila je njihov ukočeni pogled i ugledala me u ćošku. Pogledom je pošla od mog lica, dole do stopala sa kredom uklještenom među prstima. Spustila je lonac.

Onda mi je prišla i kleknula kraj mene kao što je to i ranije mnogo puta činila.

"Pokazaću ti kako se s tim radi, Kris", rekla je, veoma lagano i na neobičan način, drhtavo, lice joj se ozarilo kao od nekog unutrašnjeg uzbuđenja

Uzimajući još jedno parče krede od Mone, oklevala je, a onda je, vrlo promišljeno, na podu ispred mene napisala *jedno jedino slovo "A"*.

"Prepiši to, dušo", rekla je, gledajući me čvrstim pogledom. "Prepiši ovo, Kristi."

Nisam mogao.

Gledao sam oko sebe. Gledao okolo u lica koja su bila okrenuta prema meni, napeta, uzbuđena lica koja su se u tom trenutku sledila, nepokretna, nestrpljiva, duboko u sebi očekujući čudo.

Zavladala je duboka tišina. Prostorija je bila ispunjena plamenom i senkom koja mi je igrala ispred očiju i povlačila moje napete nerve u neku vrstu sna u budnom stanju. Mogao sam da čujem zvuk kapanja slavine u radnom delu, glasno kucanje sata na kaminu i meki pisak i pucketanje cepanica na otvorenom ognjištu.

Ponovo sam pokušao. Izbacio sam levo stopalo i divlje, drhtavo zabô kredu iz čega je proizišla jedna izlomljena linija i ništa više. Majka mi je čvrsto držala tablu.

"Pokušaj ponovo, Kris", šaputala mi je na uho. "Ponovo."

Pokušao sam. Ukrutio sam se i po treći put izbacio levo stopalo. Napisao sam jednu stranu slova, napisao sam polovinu druge. Tada se štapić krede slomio i ostao mi je samo patrljak. Hteo sam da ga odgurnem i odustanem. Onda sam osetio majčinu ruku na ramenu. Probao sam još jednom. Izvukao sam nogu, tresao se, znojio, napregao svaki mišić. Šake su mi bile toliko stisnute da su mi se nokti zarili u meso. Stegnuo sam zube tako čvrsto da sam gotovo probio donju usnu. U prostoriji je sve plivalo dok su lica oko mene bila tek bele mrlje. Ali – napisao sam ga – *slovo "A"*. Bilo je na podu ispred mene. Nesigurno, nespretno, s klimavim ivicama i veoma krivom središnjom linijom. Ali bilo je to slovo "A". Pogledao sam gore. Na trenutak sam video majčino lice, suze na njenim obrazima. Tada je otac ustao i podigao me na ramena.

Uradio sam to! Počelo je – ono što će mom umu dati mogućnost da se izrazi. Istina, nisam mogao da govorim svojim usnama, ali sada ću progovoriti kroz nešto dugotrajnije od govorenih reči – pisanim rečima.

To jedno slovo, naškrabano na podu slomljenim komadićem krede uklještene između nožnih prstiju, bilo je moj put u novi svet, ključ do mentalne slobode. Ono će stvoriti izvor opuštanja za ukočenu, napetu stvar, što sam ja bio, koja je čeznula da progovori i pored iskrivljenih usta.

M-a-j-k-a

Pošto me je naučila da levim stopalom napišem slovo "A", majka je naumila da me na, po mnogo čemu sličan način, nauči celom alfabetu. Čvrsto je odlučila da iskoristi priliku koja joj se tako čudnovato pružila i da mi pomogne da počnem da komuniciram sa ostalima kroz pisanu reč, ako ne, kroz njenu.

Prilično se jasno sećam načina na koji je ovo započela. Odnela bi me gore u prednju spavaću sobu onih dana kad nije bila suviše zauzeta oko domaćinstva, i provodila sate učeći me slovo po slovo. Svako slovo napisala bi na podu komadom krede. Potom bi ih krpom za prašinu obrisala i terala me da ih po sećanju ponovo ispišem kredom koju sam držao među prstima. Bio je to težak posao za oboje. Često bi u radnom delu spremala večeru kada bih ja kriknuo ne bi li došla da vidi jesam li ispravno napisao neku reč. Ukoliko bih pogrešio, terao bih je da klekne s brašnjavim rukama i pokaže mi kako to treba da uradim. Sećam se, prvo što sam naučio da pišem bili su moji inicijali: "K.B.", mada bih se često zbunio i stavio "B." pre "K.". Kad god me je neko pitao za ime, zgrabio bih parče krede i napisao "K.B." sa velikim ukrasom.

Ubrzo nakon toga naučio sam da pišem svoje puno ime umesto inicijala. Bio sam strahovito ponosan na sebe kada sam ovo uspeo. Osećao sam se veoma važnim.

Bio sam u šestoj godini i ubrzo sam se zamorio od toga da pišem samo vlastito ime. Želeo sam da radim nešto drugo – nešto veće. No, nisam mogao jer nisam umeo da čitam. Nisam, u stvari, znao šta znači umeti čitati. Samo sam znao da Džim ume to da radi, Toni ume to da radi, da Mona i Piter umeju to da rade, i da su podsticali u meni želju da i sam to radim. Mislim da sam bio ljubomoran.

Polako, veoma mukotrpno, prešao sam sa majkom svih dvadeset i šest slova i postepeno ih sve redom savladao. Ono što je majku ovoga puta prilično ohrabrilo bila je moja sposobnost da slušam i pažljivo gledam dok je ona sedela pored mene i podučavala me. Pažnja mi je retko lutala.

Sećam se kako smo jedne večeri sedeli kraj vatre u velikoj fotelji od konjske dlake. S druge strane ognjišta spavala je beba u kolicima. Nas

dvoje smo bili sami u slabo osvetljenoj kuhinji. Otac je bio na sastanku zidara, a sestre i braća su se igrali na ulici. Majka je imala u rukama Piterovu čitanku i čitala mi je pričice o Lirovoj sirotoj deci, koju je zla maćeha pretvorila u labudove, o Darmidu i Grejni i kralju koji je sve što bi dotakao pretvarao u zlato. Čitala mi je sve dok senke nisu zamračile prostoriju, a mali Ejmon se pomerio i zaplakao u snu. Tada je ustala i upalila svetlo. Čini su bile razbijene i čarolije je nestalo.

Time što sam znao alfabet, bitka je samo napola dobijena jer ubrzo sam umeo da povezujem slova i sklapam kratke reči. Posle izvesnog vremena naučio sam kako se spajaju reči i formiraju rečenice. Napredovao sam. Ali to nije bilo tako lako niti jednostavno kao što zvuči. Majka je do tada morala da se brine o sedmoro druge dece pored mene. Srećom, imala je pravog saveznika u mojoj sestri Lili, ili "Uči", kako su je ostali zvali. Bila je najstarija i bila je mala majka svima njima, žilavo detence sa lepršavim crnim loknama i očima koje su sijale. Mogla je da bude veoma zlatna kada je to htela – gotovo pravi anđelak. No nije baš bila nalik anđelu kada se razljuti. Shvatila je majčinu nezavidnu situaciju brže nego što bi ijedna odrasla žena i reagovala na nju. Preuzela je na sebe brigu o ostalima tako da je majka mogla da provodi više vremena sa mnom. Kuvala je, i prala, i oblačila, i svakoga jutra proveravala da li su se stariji oprali iza ušiju pred polazak u školu. Možda je bila za mrvicu suviše revnosna jer bi se Džim i Toni često uvukli u kuhinju pokunjeni, noseći dokaze predanog gazdovanja male Lili u obliku nateklih ušiju ili modrica.

Još uvek nisam mogao razumljivo da govorim, ali do sada je moj jezik bio svojevrsno roktanje koje je porodica više ili manje razumela.

Kad god bih upadao u teškoće i oni nisu mogli da shvate šta govorim, pokazao bih na pod i levim stopalom ispisao reči na njemu. Ukoliko ne bih mogao da sročim reči koje sam želeo da napišem, padao bih u jarost usled čega sam samo još nedoslednije roktao.

Mada sa sedam godina nisam mogao mnogo da pričam, sada sam mogao da sedim i puzim od mesta do mesta na donjem delu svog tela, a da nijednu kost ne slomim ili razbijem nešto od majčinog porculana. Nisam nosio cipele, niti šta drugo od obuće. Majka je od malih nogu pokušavala da me navikne da pokrivam noge i govorila mi da bos izgledam mnogo zapuštenije. Ali kad god mi je nešto obula, ja sam to uvek iznova brzo izuvao. Mrzeo sam da imam nešto na nogama. Kad mi je majka obuvala čarape ili cipele, osećao sam se kao što se verovatno oseća normalna osoba kada joj vežu ruke na leđima.

Kako je vreme odmicalo, sve sam više u svemu počeo da zavisim od svog levog stopala. Ono je bilo moje osnovno sredstvo komunikacije, zahvaljujući njemu porodica me je razumela. Postepeno mi je postajalo neophodno. Njime sam naučio da rušim neke barijere koje su stajale

između mene i drugih ukućana. To je bio jedini ključ od vrata zatvora u kome sam bio.

Imao sam naviku da, kad nešto napišem na podu, pljunem i obrišem to petom, a zatim ponovo po sećanju napišem, kao što sam činio dok me je majka učila. Jednoga dana kad mi je bilo oko šest i po godina, došao je lokalni lekar da obiđe moga brata koji je iščašio članak igrajući ragbi. Sišao je u prizemlje, ugledao me je, sa nekakvom kredom među nožnim prstima, kako pišem na podu. Bio je vrlo skeptičan. Počeo je da ispituje majku o meni, a ona, žudeći da mu pokaže da ja razumem sve što se govori, podigla me je na sto i pozvala ga da me zamoli da mu nešto napišem. Razmišljao je jedan trenutak, onda je izvukao veliki rokovnik iz svoje torbe, ponudio mi veliku crvenu olovku i zamolio me da u knjigu napišem svoje ime.

Uzeo sam olovku među prste, privukao knjigu, ispravio se i na prvoj neštampanoj stranici napisao svoje ime velikim četvrtastim slovima.

"Izvanredno! Gospođo Braun, ja sam oduševljen. To je zaista…", počeo je. Tada je zastao, iznenađen, a majka je pocrvenela od neprijatnosti, jer sam, oklevajući malo, namerno pljunuo na tu stranicu i uporno pokušavao da izbrišem ono što sam napisao, ne shvatajući zašto slovo napisano olovkom neće tako lako da se skine kao ono napisano kredom!

Doktor je s osmehom odbacio majčina izvinjenja, potapšao me po glavi i rekao da sam sjajan momak. Nakon toga me je često posećivao i tokom mnogih godina pratio moj razvoj.

U međuvremenu, porodica se stalno uvećavala. Stepenice su se sve više i više dizale. I ja sam rastao. Telo mi se popunjavalo i postajalo veće, a tako isto i razum. Majka je uvidela da sam već prevazišao nivo savlađivanja pisma, a i gotovo prevazišao njene moći podučavanja. Više mi nije bilo dovoljno samo da sedim i slušam dok mi majka glasno čita. Goreo sam od želje da umem sam da čitam kao Piter ili Mona. Žudeo sam takođe da im pokažem da i ja mogu da radim sve što i oni. Sada sam počeo da upotrebljavam olovku umesto krede, mada na penkalo nisam nikada mogao da se naviknem. Jednom sam pokušao da napišem svoje ime očevim najboljim nalivperom dok je nekoliko suseda stajalo u iščekivanju. Ali na majčino veliko razočarenje, s gađenjem sam ga odbacio kada sam ustanovio da njime neću ništa postići. Samo bi se zabolo u papir svaki put kada bih pokušao da pišem.

Znajući da nije moguće da me dâ u školu kao ostale, majka se zamislila nad tim kako da mi na tom putu najbolje pomogne, jer, mada je bila zadovoljna što je moje duševno stanje bilo sasvim normalno, veoma ju je plašila mogućnost da odrastem nepismen i zbog toga budem na velikom gubitku kako intelektualno tako i fizički. Taj strah je gotovo neprekidno bio sa njom. Proganjao ju je. Nije to bilo zbog nekakvog osećaja stida što ima nepismenog sina, uz to i bogalja. Mislila je jedino na stvarnu smetnju,

koju bi to, kad odrastem, i predstavljalo za mene. Želela je povrh svega da na svaki mogući način učini da budem ravnopravan sa svojim sestrama i braćom, a kako nisam mogao da idem školu, činila je sve što je mogla da sama umanji posledice ovog nedostatka. Ali nije bilo vremena da to svakodnevno čini, jer je već imala pune ruke posla, boreći se da sve nas sačuva u vremenima nezaposlenosti, bolesti i mnogih drugih briga. Ponekad bi nalazila da joj je teško da se smeje, ali bi uvek, na ovaj ili na onaj način, i to uspevala.

Kada je majka bila zauzeta, radio sam sâm pokušavajući da protumačim nove reči kad god na njih naiđem. Obično sam pokušavao i ispisivao nazive predmeta oko sebe u kući, kao što su vatra, slika, pas, vrata, stolica i slično. Veoma sam se ponosio sobom kada savladam novu reč i mogu da je napišem majci, da joj pokažem kako sam dobar učenik.

Jednoga dana sam s naročitom upornošću pokušavao da savladam novu reč, na koju sam naišao u Piterovoj čitanci. Na kraju sam uspeo i okrenuo se prema majci koja je sedela na stolici kraj vatre i hranila mog malog brata. Bilo je veče, aprilsko svetlo na umoru stvorilo je oblik na podu i obasjavalo poliranu ploču stočića od mahagonija ističući cikcak linije na njenoj površini. Čaj još nije počeo, a ostali su bili na spratu i igrali se škole. Sedeo sam skupljen u uglu sofe s Piterovom knjigom pred sobom i olovkom u levom stopalu. Mnogo sam puta molećivo skretao pogled ka mestu gde je majka sedela, očajan što ovu reč sam ispisujem. Ali videvši je kako se lagano ljulja na stolici držeći bebu na grudima, ponovo sam se okretao, osećajući na neodrečen način da moram nekako sam da savladam ovu reč, bez majčine pomoći.

Nekoliko minuta kasnije ispustio sam dug uzvik trijumfa usled čega je majka ustala i beba se promeškoljila u njenom naručju.

"Šta je, Kris?" pitala me je. "Probudićeš bebu."

Ali ja nisam mario. Na svoj neobičan način, rokćući, rekao sam joj da smesta dođe do mene.

"Nova reč, zar ne?", rekla je prilazeći i sela na ivicu sofe. Beba joj je spavala na rukama.

Iskezio sam se i uzevši olovku napisao reč zbog koje sam tako dugo razbijao glavu. Kad je to bilo učinjeno, podigao sam pogled ka njenom licu radi pohvale i video da ona nemo zuri u ono što sam napisao na ivici stranice. Ostala je tako tiha i zamišljena toliko dugo da sam postao nestrpljiv i lako je gurnuo stopalom. Okrenula se, spustila ruku preko mene i nasmešila se.

Nova reč koju sam po prvi put naučio da pišem bila je – M-a-j-k-a.[1]

---

1 Christy Brown, *My left foot*, The Minerva edition publishd 1990. by Mandarin Paperbacks, Reissued 1994. Prevod Mima Ružičić

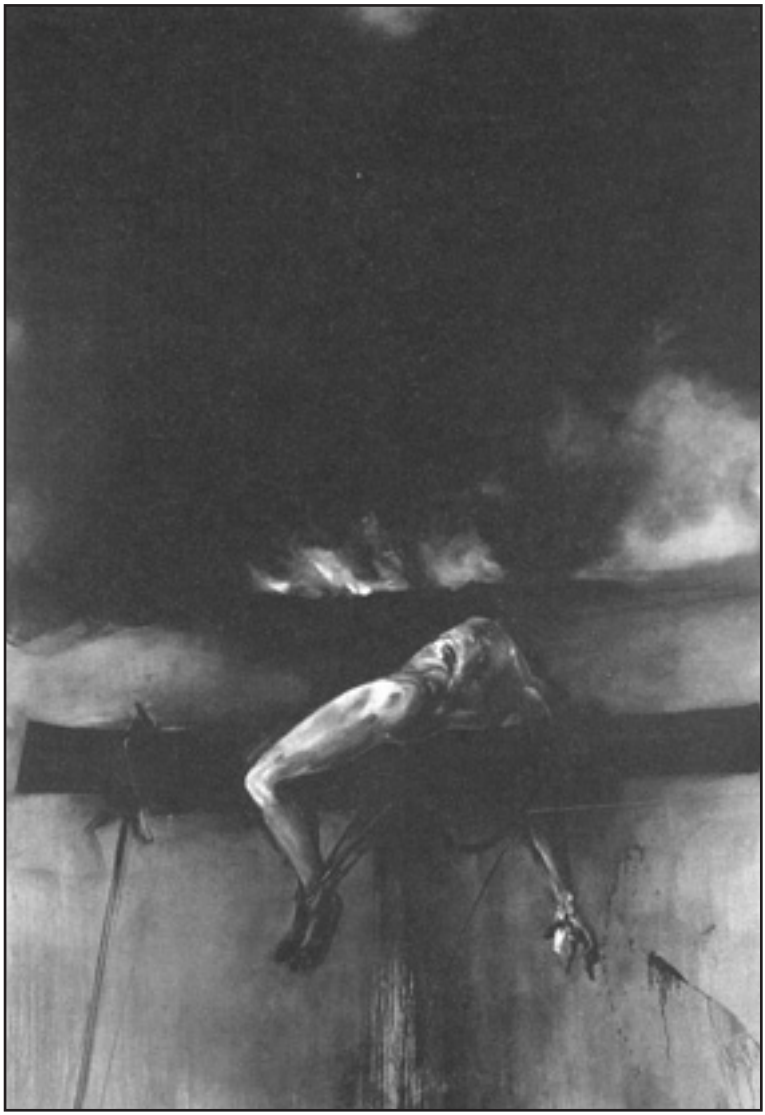

Vladimir Veličković – *Požar*, 1996.